

השבוע בגליון

♦ סגולות לאוכל מן החנוטים
♦ האם חנוט מטמא
♦ בעיית רחוב היהודים בפרנקפורט
♦ צינור מי השופכין שחיבר בין כל הבתים

♦ הבשר הכשר - טרף - כשר - טרף
♦ מעי הבהמה שנמכרו כ"טריפה" והתגלו כ"נבלה"
♦ אין לבטל מקח בטענות סרק
♦ אין אפשרות למכור לנוכרי מעיה של נבלה

♦ הבשר הכשר - טרף - כשר - טרף
♦ מעי הבהמה שנמכרו כ"טריפה" והתגלו כ"נבלה"
♦ אין לבטל מקח בטענות סרק
♦ אין אפשרות למכור לנוכרי מעיה של נבלה

דבר העורך

קוראים יקרים, לפניכם שני מכתבים מרגשים מאד, על לומדי "הדף היומי".

הדף היומי בעולם הזה ובעולם הבא

לכבוד "מאורות הדף היומי".
אני תקווה שתפיקו תועלת מהשורות הבאות.
בית חולים. מקום שכל אחד מאחל לעצמו לבקר בו רק כדי להוביל משם את בני האדם החדשים שהצטרפו אל משפחתו, ולא לחוות לעולם זמנים מייסרים של שהייה ליד מיטת החולה או בתוכה. זמנים של טירוף הדעת, יציאה מאונס משיגרת החיים ומכל מה שמסמלים החיים שמחוץ לבית החולים, ביניהם, כמובן, לימוד התורה. קשה עד למאד להתרכז בלימוד התורה במצבים קשים מעין אלו, רחמנא לצלן.
מתמיה ביותר, לאור זאת, היה המחזה שנגלה לעיניהם, או יותר נכון, נשמע לאוזניהם, של הבאים בתקופת סיפורנו בשעריה של אחת המחלקות הקשות ביותר בבית החולים הדסה עין כרם. יהודי בשנות השבעים לחייו, שכב על ערש דווי. גופו קרס מפני גרורותיה של המחלה הנוראה. והנה, מפיו יוצאים דברי תורה. ולא סתם דברי תורה - דף אחר דף, גמרא עם פירוש רש"י בעל פה, בהסברה נפלאה ומתוקה, מספר דפים כל יום, יום אחרי יום. והדברים יוצאים ברורים ושמוחים כנתניתן מסיני.
יהודי זה, הרב זלמן לייב זייבלד זצ"ל שהתגורר בשכונת שערי חסד שבירושלים, יהודי לומד דף היומי היה.

ועל שום מה יהודי לומד דף היומי היה, הרי למד גם דברים נוספים? ובכן, תקופת מה לאחר נישואיו, צרכי משפחתו גדלו ורבו, עד שנאלץ להתנתק מן הגמרא שכה אהב, ולצאת את כותלי בית המדרש כדי להביא טרף לביתו. ובכל זאת, מעולם לא התנתק מהגמרא. ליבו נשאר בתוכה והוא גופו קשור אליה בעבותות של אהבה כל ימיו על חלד.
זריז היה בעבודתו, והיה מסיים בזריזות יתירה את המוטל עליו, ומיד פתח "עין יעקב" או "פלא יועץ", ספרים שאינם דורשים ריכוז רב ומחמת כך היו מונחים בקביעות על שולחן עבודתו, והיה מעיין בהם, בין עבודה לעבודה! **אך** ה"דף היומי" היה משוש חייו. גם בתקופות שבהן עבד בשניים ושלשה מקומות עבודה, למש עשרה שעות ביממה, קבע עיתים לתורה לפני צאתו לעבודה, ובשובו ממנה, למד בקביעות את הדף היומי. ענינו של סבא היו

דף קכא/

הבשר הכשר - טרף - כשר - טרף

זו תקופה לא קצרה שאנו עוסקים בהלכות בשר בחלב, מליחה, נבילות וטריפות, ביטול בשישים ועוד. דומה, כי אין כמעשה הבא כדי לחזור בקצרה על מספר הלכות חשובות, ובד בבד להתענג על חריפותו המופלגת של הגאון רבי חיים סולוביצ'יק מבריסק זצ"ל.
יש אומרים, כי המעשה הזה אירע בעת שבישלו בשר לחתונת אחד מצאצאיו, ויש המספרים מעשה זה כשהם מקדימים לכך שרב מטעם פגש ברבי חיים ושאלו, "איני מבין מדוע יש לעיין כה רבות לפני מענה לשאלות הלכתיות, על הן יש לענות בהן ועל לאו, יש לענות בלאו". חייך רבי חיים והשיב לו, אם כך, הבה נראה כיצד היית פוסק במקרה הבא:

כבוד הרב. חתיכת בשר נבלה לתוך קדרת בשר מבעבעת. מיד כאשר הדבר התגלה, המשרתת המבועתת שלפה בחופזה את חתיכת בשר הנבלה והשליכתה לאשפה, וכעת לא ניתן לדעת מה גודלה של החתיכה, האם היא היתה קטנה דיה כדי להתבטל בשישים בקדרת הבשר הכשר. מה דינו של הבשר?

לכאורה יש להתיר את קדירת הבשר. אחת מסוגי התערובות מכונה "מין במינו", היינו: התערובת מורכבת מחתיכת איסור וחתיכת היתר שתייהן ממין אחד, וכגון במקרה שלפנינו, שהבשר הכשר והבשר הטרף התערבו. תערובת מעין זו בטלה ברוב רגיל ואין צורך בביטול בשישים. לפיכך, מאחר שברור כי חתיכת הנבלה קטנה מתכולת סיר הבשר, הרי היא בטלה בה ברוב. אמנם, חכמים תקנו, כי גם ב"מין במינו" נדרש ביטול בשישים, אך במקרה שלפנינו, שאין ידוע אם חתיכת הנבלה היא בטלה בשישים אם לאו, הרי זה ספק דרבנן, וספק דרבנן לקולא ("שולחן ערוך" י"ד סי' צ"ח סעי' ב').
הרב מטעם נשם לרווחה, כן, אכן, הבשר כשר.

לא ולא, הגיב רבי חיים - הבשר אסור באכילה. שהרי הדם שבבשר הנבלה לא נשאב ממנו משום שבשר הנבלה לא נמלח, כמובן. מעתה, לפנינו תערובת של מין בשאינו מינו: הדם של בשר הנבלה, בבשר הכשר, וכל עוד אין וודאות כי תכולת הסיר עולה פי שישים על כמות הדם שבבשר הנבלה, אסור לאכול את הבשר, שהרי בספק מן התורה אין להקל (שו"ע שם).

נכון, כן, נכון, הנהן הרב מטעם בראשו, טרף. צודק.
צודק? שאל רבי חיים, כלל לא בטוח, יתכן שהבשר דווקא כשר. שהנה, דם שבושל אסור מדרבנן בלבד. שוב נמצאנו עומדים בפני ספק אם האיסור דרבנן בטל בשישים אם לאו, וספק מדרבנן לקולא.

אבל לא, לא, לבסוף הבשר טרף, הוסיף רבי חיים לתדהמת 'הרב'.
אמנם, דם שבושל פורח הימנו איסור התורה ונותר בו איסור דרבנן בלבד. אך כל האמור הוא לגבי דם בהמה שחוטה, אשר דמה אסור באיסור "דם", ואם הדם בושל, איסור התורה שהיה עליו, בטל. ברם, לפנינו דם של "נבלה". הוי אומר, אין צורך להתייחס לאיסור אכילת 'דם', די בכך שהוא מהווה חלק מבהמה שאסורה באכילה, ובישולו אינו מועיל כדי להפקיע ממנו את איסור "נבלה", ומשכך איסור אכילתו נותר מן התורה, ועד שלא נדע בוודאות כי יש בבשר הכשר פי שישים ממנו, לא ניתן לאוכלו...

יש המוסיפים על צדדים אלו, עוד שני צדדים, אחד להיתר ואחד לאיסור. כך או כך, אין כל ספק, כי מאותו יום ואילך, לא שאל איש את רבי חיים, הלמאי יש לעיין לפני שעונים תשובות בהלכה... [עיי' כתבי "קהילות יעקב" החדשים קדשים סי' ג', שהביא שמועה זו בשם

לעילוי נשמת

מרת **מלכה איינהורן** ע"ה

ב"ר שאול צבי ז"ל נלב"ע ח' סיון תש"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

הגרי"ח זצ"ל, ועיי"ש שהאריך בדין דם נבלה, אם אכן יש בו גם איסור נבלה. ועיי' ב"זכר יצחק" סי' ס"ז מש"כ באיסור דם טריפה.

דף קכ"א/ב אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרים בו

מע' הבהמה שנמכרו כ"טריפה" והתגלו כ"נבלה"

מעשה בקצב שמכר את חלקי הבשר של בהמה שעמדה לשחיטה, וסיכם עם אחד הקונים כי מעיה של הבהמה קנויות לו הן אם תמצא כשרה והן אם תמצא "טריפה". הבהמה נשחטה, ולבסוף התברר כי השוחט טעה במלאכתו והשחיטה לא עלתה כהוגן. נמצאה הבהמה לא כשרה ואף לא טריפה, אלא נבלה, שמתה בלא שחיטה. שהנה, הן הטריפה והן הנבלה אסורות באכילה, אלא שהנבלה, שמתה בלא שחיטה כדין, גם מטמאה במגע ובמשא, ואילו בהמה שנשחטה כדת ונמצאה "טריפה", אין לה דין נבלה, משום שהשחיטה מטהרתה מידי נבלה. בזמנינו, שהכל טמאי מתים, אין משמעות מעשית לטומאת הנבלה.

"טריפה" קניתי, לא "נבלה": ברם, הקונה הממולח קפץ על האמתלה שנקלעה לידיו וטען, כי המקח בטל. הוא סיכם עם המוכר כי יטול את מע' הבהמה הן אם כשרה והן אם "טריפה", ואילו מעיה של "נבלה" לא עלתה על דל שפתיו, כלל לך איפוא עם מע' נבלתך, הפטיר הקונה, והשב לי את כספי.

השניים לא הגיעו לעמק השווה והריב"ש נתבקש להכריע בנידון, והוא השיב להם, כי יש להלך אחר לשון בני אדם, אשר מכנים 'טריפה' את כל הבהמות ששחיתתם לא הועילה להן, אם משום שהשחיטה עצמה היתה פגומה, ואם משום שהבהמה נמצאה פגומה לאחר השחיטה. כך גם הפרק השלישי שבמסכתנו "אלו **טריפות**", כולל בתוכו מקרים של נבלות מחמת השחיטה. לפיכך, הורה הריב"ש, המקח קיים ושריר.

אין לבטל מקח בטענות סרק: אין צורך בעיון מעמיק כדי להסיק, כי אילו אנשים היו מבדילים בלשונם בין בהמה שהתנבלה בשחיטתה, לבין בהמה שנמצאה טריפה, אזי, הריב"ש היה מצדיק את הקונה, אשר הסכים לרכוש 'טריפה' ולא 'נבלה'. מסקנה זו מנוגדת, לכאורה, לכלל הלכתי הקובע (עיי' ב"ב פד/ב), כי לא ניתן לבטל מקח בטענות סרק, וטענה שאין בה ממש אינה מתקבלת. והנה, במקרה שלפנינו דומה, כי הקונה נתלה באמתלה שאין בה ממש כדי לבטל את המקח, שכן, איזה הבדל מעשי יש בין מע' 'טריפה' למע' 'נבלה'.

שניים מגדולי ישראל התייחסו לשאלה זו, כל אחד באופן שונה לחלוטין. ה"קצות החושן" (סי' ר"ב) השיב, כי אכן יש הבדל בין מע' 'טריפה' למע' 'נבלה'. ואילו ה"נתיבות המשפט" הגיב, כי אינו מבין כלל את השאלה.

נפתח בתשובתו של ה"קצות החושן".

אנו יודעים כי אבר שנתלש מבעל חיים בעודו חי, אסור באכילה - אבר מן החי. גם מע' בהמה שנשחטת כדת וכדין, נחתכות ממנה לפני מיתתה, שהרי הקנה והוושט נחתכים והבהמה אינה מתה מיד, ובכל זאת הם מותרים באכילה, מאחר שזו צורת השחיטה שהתורה ציוותה עליה, ואין איסור "אבר מן החי" בבהמה זו, שכן הורתה תורה. למדנו בעבר, והרחבנו בנושא בגליון 248 במאמר "**לתת לעוזרת הרומניה את שיירי הצ'ולנט**", כי אף על פי שכלפי הנוכרי אין השחיטה נחשבת כמאומה, שהרי לא נאמרו דיני שחיטה אלא לישראל, מכל מקום, כאשר השחיטה פעלה להתיר את הבשר לגבי היהודי, גם לגבי הנוכרי הותר הבשר.

אין אפשרות למכור לנוכרי את מע' הנבלה: מעתה, מובנת היטב טענת הקונה. הוא טען, כי נוכרי רשאי לאכול מע' בהמה "טריפה" שנשחטה, אך אינו רשאי לאכול מע' נבלה. שכן, כאמור, שחיטת "טריפה" מועילה לה שאינה נבלה. הוי אומר, השחיטה כדת וכדין, אלא שהיהודי אינו רשאי לאכול את הבהמה מפני סיבות צדדיות שהתגלעו. שחיטה זו נחשבת כשחיטה "מתירה" ואף הגוי נישא על כפיה ואין איסור אבר מן החי על מעיה של הבהמה. ברם, אם הבהמה התנבלה, לא היתה כאן כל שחיטה, ומע' הבהמה אסורות משום אבר מן החי [הלכה זו כתב הרשב"א בתורת הבית דף ל/ב, ונפסקה בש"ך יו"ד סי' כ"ז ס"ק ב']. לפיכך, הקונה טען כי יש הבדל בין מע' טריפה למע' נבלה, והוא ביקש לרכוש מע' טריפה בלבד, שהוא יכול למוכרם לנוכרי... על כך השיב לו הריב"ש, כי בסכמו עם המוכר על מע' 'טריפה', נכללו בדבריו גם מע' 'נבלה', שכן הוא לשון בני אדם.

בנוגע לתנאים, ניתן לעמוד על קוצו של יוד: ואילו בעל "נתיבות המשפט" (שם ס"ק ד') חולק על דבריו של ה"קצות החושן". אכן, צודק בעל ה"קצות החושן" כי אין לבטל מקח בטענות בלתי ענייניות, אך בנוגע לדיני תנאים, רשאי בעל התנאי לעמוד על קוצו של יוד. במה דברים אמורים? ובכן, במקרה שלפנינו, הקונה התנה עם המוכר, כי הוא מוכן לרכוש מע' 'טריפה'. לא פלא, איפוא, כי הוא טוען שהתנאי לא התקיים. כלומר, הוא אינו מתייחס כלל למקח, אלא לתנאי שהוסכם ביניהם ולא הגיע לכלל מימוש. זוהי טענת הקונה. ועל כך השיב הריב"ש, כי בתוך תנאו, כלולים גם מע' נבלה, שהרי כך הוא לשון בני אדם.

דף קכ"ב/ב מלא תרוד רקב

חנוטי מצרים למכירה

עייפות, אדומות ממאמץ, שיוועו למנוחה. אך הוא היה נזוף בהן בחיבה, "לכך נוצרת", ולומד את "הדף" עד תומו.

יהודי של הדף היומי.

בתקופה מאוחרת יותר, עול הפרנסה הוקל מעט, ומיד הוא הצטרף לשיעור הדף היומי. אם עד לאותו יום למד את "הדף" לבדו, עתה היה משתתף בשיעורים. "שיעורים" אמרנו, כי מיד לאחר הצטרפותו לשיעור הראשון, בירר היכן ישנם עוד שיעורים, ותוך תקופה קצרה הוא היה לומד במספר שיעורים בכל יום. את כל שעותיו הפנויות היה מקדיש לשיעורים שונים, ובלילה, שוב, "הדף היומי". תחילה השתתף בשיעור הדף היומי כמאזין, ולאחר תקופת מה מינהו למגיד השיעור. חבריו לשיעור הכירו בהבנתו הבחירה ובכשרו הסברתי, והתאוו לשמוע את דבריו. הוא ניאות.

יהודים יקרים.

בשוכבו על ערש דווי, על מיטת בית החולים, סבא "מסר" שיעור דף היומי בכל יום! בעיניים עצומות היה שרוע על מיטתו, אצבעו האחת מורה באוויר כמצביעה על שורות הגמרא, ידו השניה קמוצה, מלבד הורת שתר באוויר אחר פירושו של רש"י, והיו דברי הגמרא קולחים מפיו בשטף ובגאון, כאילו עומד היה עתה על במה ומלמד את הגמרא למאות איש!!!

כך במשך חודש ימים, היה לומד בכל יום מספר רב של דפים, לא דף אחד בלבד.

תלמיד חכם ששמע על התופעה המופלאה, הפנה אותו, בני המשפחה, לעיין ב"מדרש האימרי" (דרוש י"א ד"ה "נחזור לעניינינו"), שם נאמר, כי הלומד תורה לשמה, **מזכירים לו לפני מיתתו את תורתו שלמד**. מסתבר, איפוא, אמר, כי שיעור הדף היומי של אביכם זיכה אותו בזכויות רבות, עד שעמדה לו זכות לחזור על תלמודו לפני שירתו.

סבא היה שריד לדור של בעלי קומה. אך את המסר מעובדה זו, כל אחד יכול להפיק.

בכבוד רב, אחד הנכדים.

לכבוד מערכת מאורות הדף היומי.

אני שולח לכם סיפור נפלא שסיפר לי חתנו של בעל המעשה, אשר לא עלה בידי לשכנעו, לחשוף את שמו. הוא התיר לי לחשוף פרט אחד בלבד - כי הוא חיפאי.

ובכן, הלה איש תורני, אשר ראשו בלימוד העיוני. לקראת התחלת מסכת ברכות במחזור האחרון, הוא החליט להצטרף ללומדי הדף היומי, כדי לסיים את השי"ס. איש רציני הוא מיודעו, עד למאד, והוא נטל על עצמו את הקביעות הזו ברצינות מירבית, ללא פשרות וללא הנחות.

בבוקר השכם, הוא מתפלל כותיקין, ולאחר מכן הוא עמל על הדף היומי עם חברותא, כשתי שעות, ואף יותר בעת הצורך. אין מושג להפסיד או לדלג!! מעיד בו חתנו. גם כששב משמחה משפחתית, באישון ליל, בבוקר השכם ניצב הוא על משמרתו.

לא פלא, איפוא, שכשאשר אחותו ע"ה הלכה לבית עולמה, בניו, הדואגים לו בכל מאומה, הצרו על כך, כי מלבד צערו הרב על פטירת אחותו, יתא עליו גם להפסיק את קביעותו בלימוד הדף היומי במשך שבוע ימים, שהרי אסור ללמוד תורה במהלך ימי ה"שבעה". ההפסקה המאולצת בלימוד הדף, עלולה לקרוע ממנו חלק נוסף, מלבד האחות ע"ה. בהרהורים אלו נפרדו בני המשפחה לדרכם, כאשר שבו מן ההלוויה.

והנה, להפתעתם הרבה, הם נוכחו לראות, כי אביהם ממשיך בלימוד הדף בתוך ימי ה"שבעה"! התברר, כי בשבעת ימי האבלות נלמדים במסגרת הדף היומי, שבעה דפים ממסכת מועד קטן, העוסקים בהלכות אבילות!

הלכות שאותן מותר ללמוד בתוך הי"שבעה...
השגחה פרטית מופלאה, למי שמתמסר ל"דף".

בהקרה
ש. ב.

.....
המעניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין,
או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בסדר זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il
.....
בברכת התורה העורך

דף קכ"א קרקפלו [עור ראשון] של רבי
ישמעאל כהן גדול

כיצד נטמא רבי ישמעאל לרשב"ג

לכאורה, כותב האדמו"ר ממונקאטש זצ"ל, פלא הוא, כיצד נטמא רבי ישמעאל כהן גדול לחברו רבן שמעון בן גמליאל, שכאמור בפיטוי עשרת הרוגי מלכות נטל את ראשו וקונו עליו.
אולם אין כאן קושיה כלל. ראשית, לנשיא מיטמאין הכל (ראה שו"ע יו"ד סי' שע"ד סעי' י"א). שנית, יש להניח, שהם נהרגו על ידי הקיסר באיזשהו בית ולא על פני השדה. מכיון שכך כבר נטמא באהל ולא הוסיף טומאה על טומאתו במגע בראש המת!... (קונטרס על הצדיקים עמ' כ"ח).

דף קכ"ב כהנים זריזים הם

זריזות לכועס

אמר פעם הגאון רבי שמחה קפלן זצ"ל, רבה של צפת: הבריות סבורים שהכהנים רגזנים במיוחד. טועים הם; הכל רגזנים, אלא שהכהנים שהם זריזים **ממהרים** לכעוס... ("שמחת התורה").

דף קכ"ב כהנים זריזים הן

מהי זריזות

נתבקש הגר"ח שמאולבץ זצ"ל, על ידי אחד ממכיריו, לעשות עמו טובה - ולא עשה מסיבות שונות.

- **עצלן** אתה, הטיח בו הלה.

- **טעות** בידך, השיב לו רבי חיים. סבור אתה שזריזות פירושה תמיד לעשות, ולא היא. 'כהנים זריזים הן' אמרו חז"ל; אולם יש ומשפט זה מופיע במשמעות של זהירות שלא לטמא (ראה ביצה יח"א) - הנה לעיתים הזריזות היא **לא לעשות**... ("מח ולב").

דף קכ"ב עכבר שחציו בשר וחציו אדמה

רמש האדמה - מיהו?

בגמרתנו מבואר, כי קיים עכבר שחציו בשר וחציו אדמה, והוא נוצר מן האדמה, שלא על ידי פריה ורבייה.

מעניין, כי בתורה אנו מוצאים שינוי לשון בין חיה לרמש - "את חית הארץ ואת רמש האדמה" (בראשית א/כב). רמז יש כאן, כי יש רמש שגופו עשוי מאדמה ("טעמא דקרא", בראשית).

דף קכ"א לגיון העובר ממקום למקום ונכנס לבית הבית טמא

כיצד נטמאו השמנים בימי החשמונאים?

גמרתנו אומרת, כי חיל צבא נוכרי העובר ממקום למקום ונכנס לבית, הבית טמא, מפני שהם נהגו לשאת עמם במלחמה עור של ראש אדם מת, לצורך כישוף.

אמר הגר"א בורדיאנסקי זצ"ל:

מגמרא זו למדנו ביאור בפיטו "מעוז צור": "ויננים נקבצו עלי, אזי בימי חשמונים ופרצו חומות מגדלי וטמאו כל השמנים".

כיצד טימאו את השמנים? כיון שנקבצו ובאו לגיונות לגיונות, הרי היו עמם קרקפלין, עורות אדם, וטמאו את השמנים בטומאת אוהל... ("בנין אפרים").

ביום שני, ו' טבת ה' תרמ"ו, עסק בעל ה"חשק שלמה" זצ"ל, מפוסקי וילנא לפני כמאה שנים, בעריכה לדפוס של חידושי המצורפים לש"ס הוילנאי המהודר. באותו יום הגיעתו השמועה, על פטירת רבי מתתיהו שטראשון, בנו של הרש"ש, ולכבוד ידידו הנפטר הוא צירף לחידושי תמיהה רבתי שהנפטר עמד עליה בחייו, והוא, בעל ה"חשק שלמה", מנסה ליישבה (נדפס בסוף הש"ס "חלק שלמה" על סדר טהרות).

סגולות לאוכל מן החנוטים: לפני למעלה משלש מאות שנה, עסקו רבני מצרים ופוסקים נוספים במעמדם ההלכתי של החנוטים. למקרא תשובות הפוסקים מן התקופה ההיא מתברר, כי שאלה זו היתה אקטואלית ביותר, נוכח ההתעניינות הרבה שהציבור גילה בחנוטים אשר הוצאו מקבריהם והוצעו למכירה לכל המרבה במחיר. מסתבר, כי שמועות שונות, שנפוצו בין ההמון, בדבר סגולות מופלאות הצפויות ל... אוכל מן החנוטים, הקפיצו את מחירם.

האם החנוט מטמא: מכלול בעיות הלכתיות נכרכו סביב מנהג מוזר זה, ואנו נעסוק בשאלה אחת מתוכן: האם הגופה החנוטה מטמאת, כאשר ההשלכה המעשית היא, אם כהנים ממולחים ששחרו בחנוטים, רשאים למשש את ה'סחורה', שהרי כהנים אסורים להטמא למת, גם נוכרי, אשר מטמאם בנוגעם בו או בנושאים אותם [מת יהודי מטמא גם את השוהה באהל המת, ולגבי מת נכרי נחלקו הדעות].

ה"משנה למלך" התבקש לחוות את דעתו בנידון ה'מומיה', כפי שהוא מכנה אותה, ותחילה הוא מתאר כי "אין בה בשר כלל אלא עצמות ועור החופה אותם, הם יבשים מאד לא נשאר בהם לחלוחית של בשר כלל. אומנם, בשר מת יבש, שאם יגעו בו יפרך ויתפרור כקמח, להלכה אינו מטמא (עיי' נדה נה"א, רמב"ם הל' טומאת מת פ"ג הל' י'), מכל מקום, ממשיך ה"משנה למלך", "ושאלתי אם עצמות אלו נפרכים מאליהם או לא, ואמרו לי שאינם נפרכים ובקושי הם משתברים". מעתה, הוא קבע, הרי הם מטמאים במגע ובמשא, שכן, המומיה אינה נחשבת כבשר יבש משום שאינה נשברת ונפרכת.

רבי מתתיהו שטראשון נזעק ותמה, מה צורך ראה ה"משנה למלך" להוכיח בסברות ולדון אם החנוט נחשב בשר יבש אם לאו, הרי מקרא מלא הוא, שנושאי ארונו של יוסף נטמאו בטומאת מת, ולפיכך עשו פסח שני, והלא יוסף חנוט היה! הרי לנו, כי גם החנוט מטמא טומאת מת?

חריפה היא הקושיה וקשה.

לאחר שה"חשק שלמה" מביא את קושיית ידידו הנפטר, הוא מיישב אותה בנעימות באופן הבא. למדנו בסוגייתנו, כי רקב המת, היינו: מת שהרקב, מטמא "מלא תרוד" - מלא חופניים. כלומר, מת רגיל מטמא בשיעור כזית, גם אם לפנינו חתיכה מן המת בשיעור כזית בלבד, היא מטמאת, אך אם המת נרקב, יש צורך בשיעור "מלא תרוד" [מלבד יתר התנאים הנדרשים לטומאת רקב, עיי' רמב"ם פ"ג הל' ד'].

רבי עובדיה מברטנורה (משנה נדה פ"ז משנה א') מוסיף על כך, כי גם בשר יבש מטמא בשיעור מלא תרוד, שהרי אינו גרוע מרקב. שכן, אמנם בשר יבש אינו מטמא בשיעור כזית, אך הכל מבינים כי אינו גרוע מן הרקב, ולפיכך ברור, כי גם בשר יבש הניפרך מטמא בשיעור תרוד.

מעתה, ניתן להבין מדוע ה"משנה למלך" התאמץ להוכיח שחנוט אינו נחשב בשר יבש. שכן, אם אמנם חנוט נחשב בשר יבש, הרי שהיה מטמא רק משיעור מלא תרוד ואילו חנוט בשיעור כזית לא היה מטמא. מה הועילה לנו, איפוא, ההוכחה מיוסף, הלא על חנוט שכזה אין להסתפק כלל, שכן, הכל יודעים שבשר יבש מטמא בשיעור תרוד. לא דן ה"משנה למלך" אלא בחנוט ששיעורו כזית בלבד, ולפיכך היה עליו להוכיח שהוא אינו נחשב בשר יבש, והוא מטמא... [ועיי' ביאורים נוספים].

דף קכ"ד/ב כל המטמאין באהל

בעיית רחוב היהודים בפרנקפורט

סוגייתנו עוסקת מספר פעמים בדיני טומאת המת הנמצא באהל, ובמאמר הבא נתוודע למחלוקת חשובה ויסודית בין הפוסקים, לגבי הלכות טומאה באוהל.

טומאת מת: מכל דיני הטומאה והטהרה, טומאת מת היא כמעט היחידה הנוגעת בזמנינו, משום שכהנים אסורים להטמא למת אף בזמן הזה. אחת הבעיות הבולטות המתעוררות בנושא זה, היא "טומאת אוהל", אשר על ידה הכהן נטמא גם אם אינו נוגע במת כלל.

טומאת אוהל תיתכן בשלושה אופנים. א. כאשר האדם מאהיל על המת. כלומר, שוחה מעליו ומאהיל עליו. ב. כאשר המת מאהיל על האדם. ג. כאשר המת והאדם נמצאים תחת גג אחד המאהיל על שניהם.

כדי להטמאות בטומאת אוהל באופן השלישי, אין צורך בכך שהמת והאדם הנטמא ישהו יחדיו באותו חדר, אלא, אם יש שני חדרים בבית אחד וקיים פתח ביניהם, נטמא הכהן השוהה בחדר האחד מפני המת השוהה בחדר השני. טומאת המת, אף יכולה לעבור מקומה לקומה, דרך חדרי מדרגות, פירי מעליות, כל עוד היא לא נתקלה במבוי סתום.

בעל ה"פני יהושע" מספר בפרוטרוט (שו"ת "פני יהושע" סי' י'), והוא גם בסוף "פני יהושע" כתובות מהדורת תנועת בני תורה ועוד) על בעיה מפתיעה שהוצגה בפניו בבואו לכהן פאר כרבה של העיר פרנקפורט שבגרמניה, ולפניכם, קוראים יקרים, מוצגת הבעיה לפרטיה, על

צדדיה, משום שניתן לרכוש ידע רב וחשוב בהלכות טומאה על ידי מעשה זה. **שתי שורות הבתים של רחוב היהודים:** באותן שנים, היהודים התגוררו בשתי שורות של בתים שנמתחו לשני צידיו של רחוב היהודים. והנה, פעם אחת, בעת שהילך ברחוב היהודי, חילו את פניו "נכבדי הכהונה ומלומדים" ושחו בפניו, כי במשך שנים רבות סבלו כהני הקהילה מכך שהיה עליהם לעקור מביתם עם פטירת אחד מדרי אחת השורות. אירע גם, כי הוכנה סעודת חתונה אצל משפחת כהנים, ובעוד הציבור מתכונן לאכילה, נפטר תינוק קטן באחד הבתים ובלידת ברירה כמעט שערכו את הסעודה בחצר, עד אשר חילו את פניו של אביו התינוק שיוציאו אל החצר, שם, תחת כיפת הרקיע, אין אוהל מעליו ואין הטומאה יכולה לעבור לכל הבתים.

צינור מי השופכין שחיבר בין כל הבתים: ה"פני יהושע" התפלא על הדבר, שכן, לא היה כל חיבור נראה לעין בין שתי השורות, אשר דרכו הטומאה תעבור, והוא לא הבין מדוע ראו חברי הקהילה להחמיר על עצמם בדבר שאין בו צורך. לשאלתו, נענה, כי בכל בית קיים פתח לצינור ניקוז מי השופכין, המחבר בין כל הבתים, ולפיכך הכהנים יצאו במהירות מן הבתים בשעה שהיה מת מונח באחת השורות, שכן, הטומאה עברה משורה לשורה על ידי פתחי הניקוז.

ה"פני יהושע", הוא הפוסק הראשון אשר דן בשאלה מעין זו שהתעוררה בשל התפתחות הצנרת העירונית, ובעקבותיו דנו בדבר בעל "ישועות יעקב" זצ"ל (או"ח סי' שמ"ג), שהודה לדברי ה"פני יהושע", וה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת, יו"ד סי' ש"מ), אשר חלק עליהם בתוקף, כאשר מחלוקתם מתמקדת בפירוש דברי המשנה, כלהלן.

הכל יודעים, כי השוהה בבית אחד עם מת יהודי, נטמא. ברם, אם המת נמצא בחדר שדלתו סגורה, הטומאה אינה עוברת לשאר חדרי הבית. אולם, במקרה שבקיר החדר שבו המת שוהה, קיים פתח ברוחב טפח (עיי' רמב"ם הל' טומאת מת פ"ד הל' א'), המחבר בין החדר לבין שאר חדרי הבית, הטומאה עוברת לכל הבית. הלכה זו מוסכמת על הכל.

פני יהושע - הנמצא במקומו של המת, נטמא: ה"פני יהושע" קבע, כי כדי לקבל טומאה, יש לשהות באהל [כינוי למקום מקורה] אחד עם המת. מעתה, כאשר אדם שוהה בבית אחד עם המת, ויש חציצה ביניהם, הוא אינו נטמא. אם החציצה הוסרה - נפער חור בגודל טפח - הוא שב ונמצא עם המת באותו בית, והוא נטמא. כלומר, החור אינו מעתיק את הטומאה למקומות שאליהן לא היתה יכולה להגיע, אלא הוא גורם להסרת המחיצה אשר עד עתה מנעה מן הטומאה להתפשט בכל הבית. משכך, ברור מאלינו, כי צינור השופכין אינו מסוגל להעביר את הטומאה לבית אחר, למקום אחר, שהרי כלל ברזל חרטנו בהלכות טומאה: על הנטמא ועל המטמא לשהות תחת גג אחד! והלא אין גג המאחד בין שתי שורות הבתים.

חת"ס סופר - הטומאה עוברת גם למקום אחר: אולם, ה"חתם סופר" זצ"ל חולק וסובר, כי יפה כוחה של הפירצה כדי 'להעתיק' את הטומאה למקומות נוספים, גם לאלו שהמת עצמו אינו נמצא בהם כלל. הלכה היא בהלכות טומאה, ללא סברה או הגיון, אומר ה"חתם סופר" - הטומאה עוברת וגולשת דרך כל פתח אפשרי, עד שהיא מגיעה למקום שאינו מקורה, והיא חדלה מלעבור. לפיכך, לדעתו, יפה כוחו של צינור השופכין כדי להעביר את הטומאה לשורת הבתים השניה, אף שהיא נחשבת מקום אחר, מה בכך, לעולם הטומאה עוברת דרך פתחים שקוטרים טפח (ראוי לציין שקיימת נפק"מ נוספת בחקירה זו. עיי' חידושי רבי שמואל עמ"ס ב"ב סי' ט"ז אות ד', ועיי' ספר "טעם ודעת" להגר"י פישעוץ שליט"א, על הרמב"ם הל' טו"מ פרק י"ד הל' א', ופ"כ הל' ז', ועיי"ש שאפשר לבאר דעת החת"ס באופן נוסף). להלכה נקטו רוב האחרונים כדעת ה"חתם סופר", (עיי"ש ס"ק ס"ה).

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד

שיעור דף היומי סוכוטשוב

בשורה טובה לתושבי ירושלים

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה

לייסד שיעור חדש בדף היומי

בביהכ"נ ע"ש שמואל מאיר ז"ל

ערית ירושלים - ככר ספרא

לפני תפילת שחרית

בין השעות 6:00 - 6:45 בבוקר

ע"י מגיד שיעור

מרבני בית מדרשנו-סניף ירושלים

הציבור מוזמן

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד

שיעור דף היומי סוכוטשוב

בשורה טובה לתושבי נתיבות

במסגרת פעילותינו להקמת

שיעורי תורה לבני הנוער,

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה לייסד

שיעור חדש בדף היומי לבני נוער

בישיבה התיכונית

רח' ז'בוטינסקי - נתיבות

בכל יום ראשון

בין השעות 10:00 - 9:15 בבוקר

ע"י מגיד שיעור

מרבני בית מדרשנו

הציבור מוזמן

לעילוי נשמת

מרת **שושנה רייזי בוקסבוים** ע"ה

ב"ר ברוך ורחל ז"ל

נלב"ע א' סיון תשס"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י אחותה אלה ר"ף ומשפחתה שיחיו - פתח תקוה

לעילוי נשמת

הר"ר **יעקב אהרן קולמן** ז"ל

ב"ר אברהם יצחק ז"ל נלב"ע ג' סיון

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידיו הר"ר דן קולמן ומשפחתו שיחיו - ב"ב

בשורה טובה ללומדי הדף היומי גבאי בתי הכנסת ומגיד השיעורים

בימים אלו אנו מוציאים לאור

גמרות מפוארות

מסכת "בכורות ערכין תמורה" (בכרך אחד)

הגמרות מחולקות במחיר מסובסד

ללומדי הדף היומי

לפרטים והזמנות נא לפנות ליוסי הלפרין